HEIBEL OVER DE HAARLEMMERDIJK

(http://boomingamsterdam2013.nl/2013/02/heibel-over-de-haarlemmerdijk/haarlemmerdijk950/) **Tegenwoordig loopt de Haarlemmerdijk in een kaarsrechte lijn van de Korte Prinsengracht naar de Haarlemmerpoort. De dijk is aangelegd toen Amsterdam ging uitbreiden. Ruzie over de dijk zorgde in 1610-1611 voor vertraging. De staduitbreiding lag stil. Was dat niet gebeurd, dan hadden we vorig jaar al 400 jaar grachten gevierd. Een kaart op de tentoonstelling laat zien hoe dat zit.**

Met het octrooi van 1609 (http://boomingamsterdam2013.nl/2012/12/het-octrooi-van-1609/) in de hand wilde het stadsbestuur snel beginnen met de stadsvergroting. Maar dat ging niet zomaar. Het machtige Hoogheemraadschap van Rijnland zette de voet dwars. Inzet van het conflict was de Haarlemmerdijk, de belangrijkste bescherming van de zuidelijke oever van het IJ. Het Hoogheemraadschap was een oude, eerbiedwaardige instelling. Het zorgde al eeuwen voor de waterhuishouding in het hart van Holland. Net als voor het onderhoud van de dijken, en de bewaking bij storm. De waterkering langs het IJ vormde de noordgrens van het Hoogheemraadschap. Tussen de Kostverlorenvaart en de stad liep de dijk een stukje door Amstelland, maar hield het Hoogheemraadschap wel toezicht. Het was een belangrijke dijk. Door de stadsuitbreiding zou die gedeeltelijk binnen de stad komen. En de Amsterdammers wilden ook nog eens op eigen houtje aan de dijk sleutelen. Dat was voor Rijnland onacceptabel.

In de zomer van 1610 had Amsterdam voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een nieuwe haven aan noordwestelijke hoek van de stad, met huizen, pakhuizen en scheepswerven. Onderdeel van het plan was de aanleg van een nieuwe dijk. Al eerder, in april, was een besluit genomen over de nieuwe stadswal. Dat was Rijnland allemaal niet ontgaan. Op 4 september 1610 overlegde het stadsbestuur over een ontvangen protest tegen de stadsuitbreiding. De burgemeesters rekenden op bemiddelingen van de Staten van Holland, maar dat leidde tot niets. Ondertussen liep het bouwseizoen ten einde. Alles lag stil. Pas bijna een jaar later, op 30 juni 1611, werd een akkoord gesloten.

Waarom was de zeggenschap over de dijk zo belangrijk? Een kaart die op de tentoonstelling te zien is maakt dat duidelijk. De oude middeleeuwse dijk liep met een langgerekte bocht landinwaarts, tot ongeveer de huidige Brouwersgracht en boog dan weer terug in de richting van de latere Haarlemmerpoort. In de nieuwe stad hadden rechthoekige bouwblokken de voorkeur. Die dijk moest dus ook recht worden. Volgens de overeenkomst van 1611 mocht Amsterdam naar eigen inzicht een nieuw dijklichaam opwerpen. De oude dijk diende zo lang te blijven liggen tot dat de nieuwe dijk voldoende stevig was. In augustus 1611 begon de aanleg. Ook een deel van de Kostverlorenwetering kwam binnen de stad. Rijnland kreeg in plaats daarvan een nieuwe westgrens, die als ‘Niewe kade’ op de kaart staat.

Het kaartblad is onderdeel van een veel grotere kaart die het hele Hoogheemraadschap van Rijnland omvat. Landmeter en kaartmaker Floris Balthasars (c. 1563-1616) werkte er vijf jaar aan, van 1610 tot 1615. Waarschijnlijk was hij in het voorjaar van 1614 in Amsterdam. De nieuwe stadswal is namelijk helemaal klaar. Het afgraven van de oude stadswal, waarvan niets meer te zien is, begon in november 1613. De nieuwe bouwkavels aan de Herengracht werden vanaf januari 1614 verkocht.
Merkwaardig is wel dat hij de nieuwe dijk tekent op de plaats van het Droogbak en de Haarlemmer Houttuinen. In werkelijkheid volgt de knik in de Haarlemmerstraat nog het begin van de oude dijkbocht, om dan vanaf de Binnen – en Buiten Brouwersstraat radicaal rechtdoor te lopen naar de Haarlemmerpoort. Dat rechte stuk Haarlemmerstraat en de Haarlemmerdijk zijn dit jaar 402 jaar oud, twee jaar ouder dan de grachtengordel.

Overigens werd Floris Balthasars geassisteerd door zijn zoon Balthasar. Dezelfde die in 1625 als Balthasar Florisz van Berckenrode een beroemde grote vogelvluchtkaart van Amsterdam (http://stadsarchief.amsterdam.nl/presentaties/amsterdamse_schatten/kaarten/vogelvluchtkaart/index.nl.html) zou maken.

Like 110 Bewaren Tweeten
(https://nl.pinterest.com/pin/create/button/?guid=DzME8v12CoMH-1&url=http%3A%2F%2Fboomingamsterdam2013.nl%2F2013%2F02%2Fheibel-over-de-haarlemmerdijk%2F&media=http%3A%2F%2Fboomingamsterdam2013.nl%2Fwp-content%2Fuploads%2F2013%2F02%2Fhaarlemmerdijk950.jpg&description=Heibel%20over%20de%20Haarlemmerdijk)

5 februari 2013 | Filed under **Geen categorie** (http://boomingamsterdam2013.nl/category/geen-categorie/) .

← (http://boomingamsterdam2013.nl/2013/02/375/) → (http://boomingamsterdam2013.nl/2012/12/het-octrooi-van-1609/)

2 reacties op *Heibel over de Haarlemmerdijk*

Willem Stoffers *says:*

6 februari 2013 om 11:55 (http://boomingamsterdam2013.nl/2013/02/heibel-over-de-haarlemmerdijk/#comment-188)

Wellicht is dit niet de juiste plaats voor mijn vraag, maar ik stel hem toch maar.
Recent las ik ergens op deze website over een tweede deel van een boek, uitgegeven in samenwerking met Bzztoh, over kaarten of afbeeldingen van Amsterdam. Kunt u mij vertellen waar ik hierover meer kan vinden?

Alvast bedankt voor uw reactie.

Met vriendelijke groet.

admin *says:*

7 februari 2013 om 16:47 (http://boomingamsterdam2013.nl/2013/02/heibel-over-de-haarlemmerdijk/#comment-189)

Deel 1 en 2 van "kaarten van Amsterdam' verschijnen tegelijkertijd met de tentoonstelling bij uitgeverij **Thoth** (http://thoth.nl/Rubrieken/Architectuur---stedenbouw/Kaarten-van-Amsterdam-deel-I) . Uiteraard zullen deze boeken ook te koop zijn in de Stadsboekwinkel in het gebouw van het Stadsarchief Amsterdam.

Gemeente Amsterdam Stadsarchief
Gemeente Amsterdam Bureau Monumenten & Archeologie
(http://stadsarchief.amsterdam.nl/) (http://www.amsterdam.nl/kunst-cultuur-sport/monumenten)
bouwfonds cultuurfonds
Powered by **WordPress** (http://wordpress.org/) using the **F8 Lite Theme** (http://graphpaperpress.com)
All content © 2019 by **Stadsarchief Amsterdam** (http://stadsarchief.amsterdam.nl)
Inloggen (http://boomingamsterdam2013.nl/wp-login.php)
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht